

EUROOPA KOMISJONI VASTUSED

EUROOPA KONTROLLIKOJA ERIARUANDELE

Programmis „Horisont 2020“ osalemise laiendamise meetmed olid hästi kavandatud, kuid kestlike muutuste saavutamine sõltub ennekõike riiklike ametiasutuste jõupingutustest

Sisukord

Kokkuvõte (punktid I–X).....	2
SISSEJUHATUS (punktid 1–11).....	3
AUDITI ULATUS JA KÄSITLUSVIIS (punktid 12–16).....	4
TÄHELEPANEKUD (punktid 17–86).....	4
JÄRELDUSED JA SOOVITUSED (punktid 87–99).....	9
1. soovitus – tugevdada poliitika toetusvahendi kasutamist.....	9
2. soovitus – seada eesmärgiks osalemist laiendavate riikide tasakaalustatum osavõtt laiendamismeetmetest.....	9
3. soovitus – hõlbustada täiendava rahastamise õigeaegset kättesaadavust.....	10
4. soovitus – suurendada projektide toetusesaajate suutlikkust kasutada oma teadusuuringute tulemusi.....	10
5. soovitus – tõhustada laiendamismeetmete järelevalvet.....	10

Käesolevas dokumendis on esitatud Euroopa Komisjoni vastused Euroopa Kontrollikoja eriaruandes sisalduvatele tähelepanekutele kooskõlas [finantsmääruse](#) artikliga 259. Vastused avaldatakse koos eriaruandega.

Kokkuvõte (punktid I–X)

Komisjoni vastused

I. Majanduskasvu ja konkurentsivõime saavutamine on suuresti seotud teadusuuringute ja innovatsiooniga. Seetõttu on komisjon pööranud teadusuuringutele ja innovatsioonile kõigi ELi raamprogrammide – praeguse programmi „Euroopa horisont“ (2021–2027) ja eelmise programmi „Horisont 2020“ (2014–2020) – kaudu erilist tähelepanu.

II. Alates 1984. aastast on heaks kiidetud üheksa raamprogrammi. Komisjon on algusest peale jälginud liikmesriikide osalemist raamprogrammides. Sellega seoses on komisjon selgitanud välja erinevused liikmesriikide osalemises ning on alates programmist „Horisont 2020“ tegelenud nende erinevuste käsitlemisega.

Praeguses raamprogrammis „Euroopa horisont“ jätkatakse programmiga „Horisont 2020“ alustatud püüdlust suurendada tagasihoidlikumate tulemustega riikide – liikmesriikide – osalemist selles valdkonnas. Komisjoni võetud meetmete (laiendamismeetmete) tulemusel peaksid need liikmesriigid tugevdama oma potentsiaali osaleda edukalt teadusuuringute ja innovatsiooni protsessides, edendada võrgustike loomist ning juurdepääsu tippteadmistele.

Lisaks peaksid programmis osalejad suutma ajakohastada oma teadus- ja innovatsioonisüsteeme, et muuta need tugevamaks ja võimaldada ELil tervikuna edasi liikuda kooskõlas Euroopa teadusruumi poliitikaeesmärkidega.

III. Komisjon kavandas ja rakendas programmiga „Horisont 2020“ seoses erinevaid meetmeid. Need on järgmised.

Meede „Teaming“: toetada/luua tippkeskusi kui rollimudeleid, millega stimuleerida teaduse tipptaset, uusi investeringuid ning teadus- ja innovatsioonisüsteemide reformimist.

Meede „Twinning“: arendada teadusuuringute ja innovatsiooni valitud valdkondade tipptaset, suurendada teadusasutuste ja ülikoolide nähtavust ning tagada nende töötajatele erialane täiendusõpe.

Euroopa teadusruumi õppetoolid: aidata abikõlblike riikide ülikoolidel või teadusasutustel meelitada ligi ja hoida kvaliteetseid inimressursse ning aidata tippteadlastel ja nende meeskondadel teha oma valdkonnas murrangulisi muutusi.

Euroopa teaduse ja tehnika alane koostöö (COST): piiriülene teadusvõrgustik, mis aitab tippteadlastel ja innovaatoritel saada juurdepääsu Euroopa ja rahvusvahelistele võrgustikele.

V. Programmi „Horisont 2020“ laiendamismeetmed on riiklikes teadus- ja innovatsioonisüsteemides toonud kaasa reforme ja muutusi, innustanud uusi partnerlusi ja kujundanud uusi teaduslikke õppekavu, laiendanud võrgustikke ning suurendanud eelretsenseeritud rahvusvaheliste väljaannete avaldamist.

Viimastel aastatel on osaluse laiendamise riigid suurendanud oma osalemist programmis „Horisont 2020“. Keskmiselt moodustas see 7,2 % kogu programmi „Horisont 2020“ seni eraldatud eelarvest (rohkem võrreldes seitsmenda raamprogrammi 5,5 %ga).

Komisjon jätkab seda püüdlust. Aga nende meetmete edu oleneb riiklikul või piirkondlikul tasandil kehtestatud süsteemidest.

Sellega seoses öeldakse programmi „Euroopa horisont“ käsitlevas määruses, et komisjoni „jõupingutustele peaksid vastama liikmesriikide võetavad proportsionaalsed meetmed liidu, riiklike ja piirkondlike fondide toel“.¹

VI. Alates 2015. aastast antakse poliitika toetusvahendist liikmesriikidele ja programmiga „Euroopa horisont“ assotsieerunud riikidele praktilist toetust selliste reformide väljatöötamiseks, mis parandavad nende teadusuuringute ja innovatsiooni investeeringute, poliitikate ja süsteemide kvaliteeti.

Vahendi abil on antud soovitusi seda taotlenud riikidele. Soovitused on olulised nõuanded riiklike teadus- ja innovatsioonisüsteemide täiustamiseks. Nende rakendamine jääb riikide valitsuste kanda.

VII. Alates programmist „Horisont 2020“ kehtivad laiendamismeetmed toovad tulevikus eeldatavalt mitmeid tulemusi. Sellegipoolest on ennatlik hinnata rakendatud või praegu veel käimasolevate projektide tulemuslikkust.

VIII. Eespool osutatud laiendamismeetmed annavad paljutöotavaid tulemusi. Aga kontrollikoja aruandes osutatakse nende meetmete rakendamise mõnedele aspektidele, mille kallal komisjon asub tööle. Ka komisjoni enda järelevalvega on tuvastatud mõned probleemid, mille puhul neid meetmeid saaks tulemuslikumaks muuta.

IX. Määrusega, millega luuakse „Euroopa horisont“ (eespool osutatud programmi „Euroopa horisont“ käsitlev määrus, artikkel 50) on kehtestatud kogum jälgimiseeskirju. Sellega seoses kehtestab komisjon süsteemi, et vastavalt jälgida laiendamismeetmete rakendamist.

X. Komisjon nõustub kõigi soovitustega.

SISSEJUHATUS (punktid 1–11)

Ühine vastus punktidele 01–05

Ebakõlad liikmesriikide teadusuuringute ja innovatsiooni tulemuslikkuses on keeruline ja mitmetahuline jagatud vastutuse probleem, millel on nii Euroopa, riiklik kui ka piirkondlik mõõde. Programmiga „Horisont 2020“ võeti kasutusele kogum suunatud tegevusi meetme „Tiptasemel teadmiste levitamine ja osalemise laiendamine“ („Spreading Excellence and Widening Participation“, SEWP) all – rohkem tuntakse seda kui meedet „Laiendamine“ ning sellega nähakse meetmete „Teaming“, „Twinning“, Euroopa teadusruumi õppetoolide ning Euroopa teaduse ja tehnika alase koostöö tegevustele ette 900 miljonit eurot, et aidata vähem tulemuslikel riikidel parandada üldiselt oma teadusuuringute ja innovatsiooni alaseid tulemusi ning aja jooksul soodustada nende laiemat osalemist raamprogrammides.

Programmi „Euroopa horisont“ puhul on kaasseadusandjad leppinud kokku suurendada selle sekkumisvaldkonna osatähtsust 3,3 %ni eelarvest, võrreldes ligikaudu 1 %ga programmis „Horisont 2020“. Eelarve selline suurendamine võimaldab kavandatud meetmetel avaldada tugevamat mõju ja aidata paremini kaasa tiptasemel teaduse edendamisele kogu ELis.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013, artikli 7 lõige 5.

Meetme „Tiptasemel teadmiste levitamine ja osalemise laiendamine“ tegevused aitavad kaasa mahajäänud riikide teadus- ja innovatsioonivõime suurendamisele. Nende tegevustega tugevdatakse kõnealuste riikide võimalusi osaleda edukalt riikidevahelistes teadusuuringute ja innovatsiooni protsessides.

Programmis osalejatelt oodatakse suutlikkust ajakohastada oma teadus- ja innovatsioonisüsteeme, et muuta need tugevamaks ja võimaldada ELil tervikuna edasi liikuda kooskõlas Euroopa teadusruumi poliitikaeesmärkidega.

Programmi „Euroopa horisont“ meetmete nagu „Teaming“, „Twinning“, Euroopa teadusruumi õppetoolid ning Euroopa teaduse ja tehnika alane koostöö, aga ka oskustööjõu ringluse ja tiptasemel teaduse algatuste eesmärk on aidata levitada tiptasemel teadmisi, parandada juhtimisoskusi teadusuuringute ja innovatsiooni vallas ning rajada stabiilne alus koostööle partneritega kogu Euroopas. Komisjoni ootuste kohaselt on potentsiaalsetel toetusesaajatel tänu hästtoimivale riiklike kontaktpunktide süsteemile võimalik taotleda esitamiseelset kontrolli. Seda täiendatakse sobitamisteenusega, mis peaks aitama leida üksusi, kes saaksid koos töötada. Uus erimeede (toimumise jooksul ühinemise võimalus) võimaldab uutel osaluse laiendamise riikidest pärit partneritel ühineda käimasolevate teaduse ja innovatsiooni alaste koostööprojektidega ning aitab kaasa koostöösidemete loomisele.

Mõlemad programmid, „Horisont 2020“ ja „Euroopa horisont“ on tiptaseme teadmistel ja konkurentsil põhinevad programmid.

AUDITI ULATUS JA KÄSITLUSVIIS (punktid 12–16)

Komisjoni vastused puuduvad.

TÄHELEPANEKUD (punktid 17–86)

Komisjoni vastused

28. Alates 2015. aastast antakse programmi „Horisont 2020“ raames programmi „Horisont“ poliitika toetusvahendist liikmesriikidele ja programmiga „Horisont 2020“ assotsieerunud riikidele praktilist toetust selliste reformide väljatöötamiseks, mis parandavad nende teadusuuringute ja innovatsiooni investeeringute, poliitikate ja süsteemide kvaliteeti.

2021. aasta veebruaris kasutusele võetud programmi „Euroopa horisont“ poliitika toetusvahend, millega jätkatakse eespool nimetud meetet, peaks liikmesriikide ja assotsieerunud riikide taotluse korral pakkuma häid tavaid, sõltumatuid kõrgetasemelisi ekspertteadmisi ning suuniseid. Poliitika toetusvahendi tegevusi tutvustatakse ja arutatakse korrapäraselt Euroopa teadusruumi ja innovatsiooni komitees (ERAC).

32. Poliitika toetusvahend on analüütiline vahend, millega antakse soovitusi. Nende soovitude rakendamine võib leida vastuseisu asjaomastelt sidusrühmadelt, kes võivad olla praeguse olukorra muutmise suhtes umbusklikud, ning seega on siin vaja riigi tasandil poliitilist juhtimist.

Komisjon võtab kontrollikoja tõstatatud teema teadmiseks ja töötab selle kallal. Sellegipoolest järeldati komisjoni 2019. aasta hinnangus poliitika toetusvahendi kohta, et sõltumatute ekspertide nõuanded ja vastastikune õppimine aitas poliitikakujundajatel mõista nende oma teadus- ja innovatsioonisüsteeme ning kujundada rohkem väljapoole suunatud vaatenurki. Lisaks mööndi

selles, et riigid tõepoolest vajavad seda tüüpi toetust ning et see vajadus jätkub ka tulevastel aastatel.

33. Komisjon küll nõustub kontrollikoja tähelepanekuga, aga analüüsis ka poliitika toetusvahendit käsitlevaid aruandeid, mille eksperdid esitasid pärast teadus- ja innovatsioonisüsteemide nendepoolset seiramist asjaomases riigis.

Seejärel arutatakse aruannet ulatuslikult ja kahepoolset asjaomase liikmesriigiga, et asetada nende soovitusel ja tähelepanekud konteksti.

Seega innustatakse liikmesriike oma teadus- ja innovatsioonisüsteemi täiustamiseks tegelema aruande soovitustega.

35. Aruannetes esitatud ekspertide soovitude kogumi rakendamise eest vastutavad täielikult liikmesriigid.

Poliitika toetusvahendit käsitlevat eksperdiaruannet arutatakse asjaomaste liikmesriikidega, et nad saaksid esitada oma arvamusi ja hinnata, kuidas neile antud soovitusi kõige paremini rakendada.

39. Komisjoni 2019. aasta poliitika toetusvahendi hinnang esitati enne programmi „Euroopa horisont“ vahendi kavandamist ja selle ettevalmistamiseks. Kui 2021. aasta veebruaris võeti programmiga „Euroopa horisont“ seoses vastu uuendatud poliitika toetusvahend, võeti protsessis arvesse ka poliitika toetusvahendi hinnangu soovitude rakendamist.

41. Poliitika toetusvahend on tööriist, millega aidata liikmesriikidel oma protsesse reformida, aga seda saab täiendada muude toetusmeetmetega.

ÜHINE VASTUS PUNKTIDELE 42–49. Alates laiendamismeetmete vastuvõtmisest jälgib komisjon abikõlblike liikmesriikide osalemise edenemist.

Kuigi need riigid ei ole veel saavutanud loodetud osalemistaset, on lootust, et need meetmed toovad edu. Enamik programmi „Horisont 2020“ projekte on veel käimas ja uued meetmed võetakse kasutusele programmi „Euroopa horisont“ raames.

Mis puudutab programmi „Euroopa horisont“, siis on määruse artikli 7 lõikes 5 kehtestatud põhimõtte, et

„raamprogrammiga aidatakse osaluse laiendamise riikidel suurendada oma osalust selles ja soodustada laia geograafilist katvust koostööprojektides, sealhulgas teaduse tipptaseme levitamise, uute koostöösidemete tugevdamise, soodustamise ning artikli 24 lõike 2 ja artikli 50 lõike 5 rakendamise kaudu.

Nendele jõupingutustele vastavad liikmesriikide võetavad proportsionaalsed meetmed liidu, riiklike ja piirkondlike fondide toel, sh makstes teadlastele atraktiivset tötötasu.

Ilma et see kahjustaks tipptaseme kriteeriume, pööratakse erilist tähelepanu geograafilisele tasakaalule, sõltuvalt olukorrast asjaomases teadus- ja innovatsioonivaldkonnas, hindamiskomisjonides ja sellistes organites nagu nõukogud ja eksperdirühmad.“

50. „Horisont 2020“ ja „Euroopa horisont“ on konkurentsipõhised programmid ja riigikvoote ei saa kehtestada. Aga nendega aidatakse osaluse laiendamise riikidel suurendada oma osalust nendes programmides ja soodustatakse laia geograafilist katvust (vt vastus punktile 42; määrus, millega luuakse programm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemisreeglid, artikli 7 lõige 5). Tänu aina suurenevale projektiportfellile, mitmekesisematele meetmetele ja suunatud teavitustegevusele, sealhulgas tugevdatud riiklike kontaktpunktide võrgustikule, võib eeldada, et erinevused osaluse laiendamise riikide osalemises tasanduvad projekti „Euroopa horisont“ abil veelgi.

52. Kontrollikoda viitab mõnedele laiendamismeetmete rakendamise aspektidele, mis tulenevad käimasolevate projektide nendepoolsest analüüsist.

Need on enamasti seotud suutlikkusega rajada süsteem, millega toetatakse osaluse laiendamise riikide teadusuuringute ja innovatsiooni edasist arengut riigi tasandil.

Programmi „Euroopa horisont“ (2021–2024) esimese strateegilise kava eesmärk on toetada geograafilist mitmekesisust, luua vajalik suutlikkus, et võimaldada edukat osalemist teadusuuringute ja innovatsiooni protsessis ning edendada võrgustike loomist ja juurdepääsu tiptasemel teadmistele.

Sellega seoses nähakse programmi „Euroopa horisont“ tööprogrammiga aastateks 2023–2024, mis on seotud programmiosaga „Osalemise laiendamine ja Euroopa teadusruumi tugevdamine“ – mida alles kavandatakse – ette nende aspektide käsitlemine.

Seega võimaldab täiendavate meetmete (programmi „Euroopa horisont“ tööprogramm aastateks 2023–2024) portfell, mille eesmärk on suurendada osaluse laiendamise riikide teadus- ja innovatsioonivõimet, seda ka riiklike ja piirkondlike teadusuuringute- ja innovatsioonialaste reformide ning investeeringute abil, liikuda neil nii Euroopa kui ka rahvusvahelisel tasandil edasi konkurentsivõimelisuse poole.

Suutlikkuse suurendamine läheb pelgast teadussuutlikkusest kaugemale, sest see hõlmab juhtimis- ja haldussuutlikkuse arendamist nende asutuste hüvanguks, kes soovivad võtta üle konsortsiumi juhtrollid.

Meetmega „Teaming“ luuakse uusi või ajakohastatakse olemasolevaid tippkeskusi tänu väga lähedastele ja strateegilistele partnerlustele juhtivate välismaiste asutustega. Mõju võimendatakse eeltingimusega tagada täiendav investeering (eelkõige taristu, ehituse, riistvara puhul) struktuurifondidest või muudest allikatest.

Veelgi enam, need näitavad üles edukat tänapäevast juhtimist ja haldamist ning seega ergutavad riiklike teadus- ja innovatsioonikeskkondade üldisi reforme.

57, TEINE TAANE. ERFi fondide 2014.–2020. aasta reguleeriva raamistiku kohaselt on abikõlblikkuse lõppkuupäev 31. detsember 2023. Samas nähakse nende ERFi fondidest kaasrahastatavate toimingute puhul, mida ei jõutud lõpetamisdokumentide esitamise kuupäevaks (15. veebruar 2025) lõpetada, lõpetamissuunistes ette kaks võimalust:

- mittetoimivad projektid (st projektid, mis ei ole füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud) kogukuluga üle 2 miljoni euro saab teatud tingimustel, muu rahastusega lõpetada üks aasta hiljem (15. veebruariks 2026);
- projektid kogukuluga üle 5 miljoni euro saab teatud tingimustel järk-järgult viia üle 2021.–2027. aasta programmitöö perioodi; eelkõige peab toiming koosnema kahest tuvastatavast etapist ning 2. etapp peab ajavahemikul 2021–2027 olema abikõlblik (st teine etapp peab vastama kõigile 2021.–2027. aasta suhtes kohaldatavatele eeskirjadele (määruse (EL) 2021/1060 artikkel 118) ja järelikul võidakse seda rahastada 2021.–2027. aasta rahalistest vahenditest).

Vastus 3. selgitusele – näide probleemidest, mis tekkisid ERFi kaasrahastusega meetme „Teaming“ projekti puhul:

Korraldusasutused on kohustatud näitama ERFist toetatavate toimingute valimisel üles hoolsust. Viivitused olid põhjustatud korraldusasutuste nõutava menetluse keerukusest ning toetusesaaja pingutustest koostada ja esitada vajalik dokumentatsioon.

59. Komisjon on programmi „Euroopa horisont“ raames kehtestanud programmi seire ja aruandluse eeskirjad (artikkel 50). Sellega seoses teeb komisjon pidevalt seiret programmi haldamise ja rakendamise üle. Tulemusaruannete süsteemiga tagatakse, et programmi rakendamise ja selle tulemuste seireks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigel ajal.

Seega korraldab komisjon rakendatavate laiendamismeetmete järelevalves nende aspektide arvesse võtmise, nagu kontrollikoda on punktis 61 märkinud.

ÜHINE VASTUS PUNKTIDELE 60 JA 61.

Alates 2021. aasta aprillist hõlmab järelevalveprotsess lisaks asjasse puutuvale eelhindamisele ka täiendavat rahastamist, mis tähendab, et komisjon hakkas projekti läbivaatamise etapis küsima täiendava rahastamise kasutamise aruandeid, pannes seega rohkem rõhku vajadusele anda sellest aru ja seda läbipaistvalt kasutada.

63. Laiendamismeetmete kavandamine on keeruline. Nende eesmärk on märkimisväärselt parandada toetusesaajate teadustegevuse tulemuslikkust valitud teadusvaldkondades ning ka hõlbustada neil konkurentsipõhise rahastuse saamist. Nende eesmärkide oluline tegur on rahvusvaheliste töötajate värbamine. Siinjuures nõuab komisjon, et selle programmi rakendamiseks värvatud kõrgetasemelised teadlased oleksid suurepärased teadlased ning vastava teadusvaldkonna teadusjuhid, kellel on tõendatud varasem edukas juhtimiskogemus.

Programmi „Euroopa horisont“ (2021–2027) käsitleva määruse artikli 7 lõikes 5 on sätestatud: „Nendele jõupingutustele vastavad liikmesriikide võetavad proportsionaalsed meetmed liidu, riiklike ja piirkondlike fondide toel, sh makstes teadlastele atraktiivset töötasu.“

64. Komisjon nõuab programmi „Euroopa horisont“ puhul, et nagu on sätestatud tööprogrammides, peavad osaluse laiendamise riigid selgelt kirjeldama kõrgetasemeliste teadlaste tasustamispaketti ning kriteeriume, mille alusel on kehtestatud tasu suurus, aga ka teadlase rolle, vastutuse taset ja kohustusi.

65. Programmi „Euroopa horisont“ (2021–2027) puhul pööratakse komisjoni tööprogrammides eritähelepanu ka laiendamismeetmete kestlikkusele.

Siinjuures nõuab komisjon taotlejalt investeerimiskava esitamist, sealhulgas kinnituskirja/-kirju täiendava rahastamise kohta riiklikelt/piirkondlikelt ametiasutustelt või eraallikatelt raha andmise kohta (nt raha, mis tuleb ERFi kaasrahastatavatest programmidest või muudest allikatest) tulevase keskuse rajamiseks, eeskätt seoses investeringutega taristusse ja seadmetesse. Projekti täiendava rahastamise kinnituskiri/-kirjad on ettepaneku hindamise lahutamatu osa.

Lisasissetuleku saamine nende teadustulemuste kasutamisest nõuab laiendusfondidest toetust saava asutuse piisavat küpsusetaset.

68. Iseseisva toimetulemise küsimust pärast ELi toetuste lõppemist on projektide läbivaatamiskoosolekutel laialdaselt arutatud. Tuleb märkida, et iseseisvalt toimetulemine ei tähenda mis tahes süsteemidest väljajäämist. On tavapärane, et tippkeskused jätkavad tegutsemist teatavas ülikooli või teadusasutuse raamistikus. Asjaolu, et enamik keskusi suudab erinevatest allikatest saada täiendavat rahastust isegi nüüd, kui projektid ei ole veel valmis, tähendab, et need liiguvad jõudsalt iseseisva toimetulemise poole.

69. Kvaliteedimärgis anti ainult programmi „Horisont 2020“ esimese konkursikutse Teaming2-projektiettepanekutele, mis hinnangute kohaselt ületasid kvaliteediläve, aga mida ei rahastatud konkursikutse piiratud eelarve tõttu.

On ette nähtud, et programmi „Euroopa horisont“ meede „Teaming“ on üks meede, millele antakse kvaliteedimärgis.

72. Ühenduse teadus- ja arendustegevuse teabeteenistusel (CORDIS) on rikkalik ja struktureeritud avalik teabehoidla sellise projektiteabega nagu projektide faktilehed, osalejad, aruanded, tulemuseesmärgid ja lingid avalikult juurdepääsetavatele publikatsioonidele.

Projekti toetusesaajad annavad teavet e-toetuste andmelao kaudu ning see edastatakse kord kuus CORDISesse. Veelgi enam, kõik laiendusvahendid on nende õigusliku tüübi kohaselt kooskõlastamis- ja toetusmeetmed, mitte tegelikult teadus- või innovatsioonimeetmed, mis tähendab, et teadustulemused esitatakse alles järeltegevustes ja et projektiaruannetes neid tingimata ei registreerita.

76. Meede „Teaming“ on välja töötatud eesmärgiga luua uusi või ajakohastada olemasolevaid tippkeskusi tänu väga lähedastele ja strateegilistele partnerlustele juhtivate välismaiste asutustega. Kui keskused on loodud, peaksid need toimima nagu majakad ja avaldama ulatuslikku mõju ning pakkuma rollimudeleid, et tõmmata ligi parimaid talente. Enamgi veel – need peaksid näitlikustama edukat tänapäevast juhtimist ja haldamist ning seega edendama riiklike teadus- ja innovatsioonikeskkondade üldisi reforme.

Seda silmas pidades avaldavad käimasolevad meetmed osaluse laiendamise riikidele eeldatavasti märkimisväärset mõju.

77. Euroopa teadusruumi õppetoolid peaksid aitama toetuskõlblike riikide ülikoolidel või teadusasutustel ligi meelitada ja hoida kvaliteetseid inimressursse suurepärase teadlase ja teadusjuhi (ametikohal Euroopa teadusruumi õppetoolis) juhtimise all ning teha struktuurimuudatusi, et saavutada püsiv tipptase.

Seda silmas pidades avaldavad käimasolevad meetmed osaluse laiendamise riikidele eeldatavasti märkimisväärset mõju.

ÜHINE VASTUS PUNKTIDELE 81–83.

2021. aasta detsembris avaldas Teadusuuringute Rakendusamet meetme „Tiptasemel teadmiste levitamine ja osalemise laiendamine“ aruande, sealhulgas mõned programmi „Horisont 2020“ tulemused ja ülevaate programmist „Euroopa horisont“.

Selles aruandes antakse ülevaade laienemisprojektide mõjust programmi „Horisont 2020“ vältel, mis tulenes meetmest „Teaming“, meetmest „Twinning“ ja Euroopa teadusruumi õppetoolidest.

See laienemise mõju aruanne sisaldab mõtisklust majandusliku, sotsiaalse ja teadusliku mõju üle ning nende analüüsi. Mõju uuringut illustreerib ettevõtete programmi „Euroopa horisont“ raamistiku struktuur mõju teekondade kohta. Meetme „Teaming“, meetme „Twinning“ ja Euroopa teadusruumi õppetoolide puhul täheldatud olulisem mõju, mida toetavad uuringutest saadud andmed, on võetud kokku järelustes ja lõppsoovitustes.

Komisjon võtab sellest aruandest tulenevaid järeldusi arvesse edaspidises poliitikakujundamises ning programmi järelevalves.

84. Komisjon töötab selle kallal, et tuvastada lähituleviku laiendamismeetmete parimad põhilised tulemusnäitajad ning ka et leida mitmekesisemaid viise projektide edusammude esitlemiseks.

Sellegipoolest, nagu kontrollikoda kajastab, on komisjon teinud toetusesaajate seas küsitlusi, et hinnata projektide edenemist ning teha järeldusi programmi edenemise kohta.

86. Komisjon kavatseb laienemisportfellis rakendada uut, 2023.–2024. aasta tööprogrammis ettenähtud meetet, et aidata toetusesaajatel tulemusi levitada ja kasutusele võtta. Rahastamisjärgsed järelmeetmed tagatakse lõpetatud projektide süstemaatiliste mõjuhinnangutega pärast sobiva ajavahemiku möödumist.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED (punktid 87–99)

Komisjoni vastused

87. Teadusuuringute ja innovatsiooni poliitika saab tipptaseme poole püüelda üksnes siis, kui kõik teevad edusamme. ELi teadus- ja innovatsioonisüsteemiga tuleb edendada kaasavamalt käsitlusviisi, milles kõik saavad osaleda ja millest kõik saaksid kasu. Teadusuuringute ja innovatsiooni poolest juhtivate ja mahajäänud riikide vahelisi praeguseid erinevusi saab lahendada investeringutega teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning struktuuripoliitika reformide tegemisega.

Lähemad seosed teadusuuringute ja innovatsiooni ning asutuste koostöö vahel, et luua kvaliteetseid teadmisi, on nende erinevuste ületamisel samuti väga olulised.

Veelgi enam, teadusuuringute ja innovatsiooni poolest vähem arenenud riigid saavad nii oma teadus- ja innovatsioonisüsteeme täiustada, muuta need tugevamaks ja võimaldada ELil tervikuna koos edasi liikuda, tuginedes olemasolevatele tippteadmistele ja ühendades need laiemate võrgustikega. Selle eesmärgi nimel tuleb kasutusele võtta kõik võimalikud vahendid.

88. Komisjoni võetud meetmete edusammude nimel on vaja kaasata riiklikud või piirkondlikud süsteemid teadusuuringute- ja innovatsioonialaste institutsiooniliste reformide ja üleminekuprotsesside kaudu, aga ka teadus- ja innovatsioonivõimesse tehtavate riiklike investeringute abil ning osaluse laiendamise riikide teadusuuringutes ja innovatsioonis osalejate tipptaseme „lati“ tõstmise abil, partnerluses silmapaistvate Euroopa ja rahvusvaheliste asutustega.

1. soovitus – tugevdada poliitika toetusvahendi kasutamist

1.A. Komisjon nõustub selle soovitusega.

1.B. Komisjon nõustub esitatud soovitusega kehtestada mehhanismid (näiteks avatud poliitika toetusvahend), et tagada eelmiste riigispetsiifiliste poliitika toetusvahendi kasutustega seoses väljatöötatud soovitude rakendamine ning vastavalt poolaasta ning taaste- ja vastupidavuskavadega seotud reformidele.

91. Programmiga „Euroopa horisont“ kui programmi „Horisont 2020“ jätkuga soovitakse suurendada laiendamismeetme toetusesaajate osalemist raamprogrammis.

Komisjon on kontrollikoja esitatud tähelepanekutest teadlik ja tegutseb vastavalt.

2. soovitus – seada eesmärgiks osalemist laiendavate riikide tasakaalustatum osavõtt laiendamismeetmetest

Komisjon nõustub soovitusega ja uurib võimalikke meetmeid, kuidas edendada osaluse laiendamise riikide osalemist.

94. Kuigi komisjon on pidevalt pööranud tähelepanu laiendusprojektide täiendavale rahastamisele (st eelkontrollid), on komisjoni järelevalveulatus nüüd kogu projekti olelustersükli jooksul tugevam. Sellega seoses hakkas komisjon projekti läbivaatamise etapis nõudma aruannet täiendava rahastamise kasutamise kohta, pannes seega rohkem rõhku vajadusele sellest ja selle läbipaistvast kasutamisest aru anda.

3. soovitus – hõlbustada täiendava rahastamise õigeaegset kättesaadavust

Komisjon nõustub selle soovitusega.

2021.–2027. aasta programmitöö perioodil ühise juhtimise raames rakendatud liidu fondide ühissätete määruse artiklis 73 on sätestatud eeskirjad, mis kehtivad tegevuste valimise kohta korraldusasutuste poolt. Selle artikli lõige 4 sisaldab erisätteid programmist „Euroopa horisont“ kaasrahastatavate või kvaliteedimärgise saanud tegevuste kohta. Nende sätetega saab hõlbustada ja kiirendada selliste tegevuste valimist korraldusasutuste poolt. Praegu valmistab komisjon ette suuniseid programmi „Euroopa Horisont“ ja ERFi vaheliste sünergiate kohta (sealhulgas ka kvaliteedimärgise ja meetme „Teaming“ kasutamise kohta).

95. Varasema programmi „Horisont 2020“ jooksul vastuvõetud meetmeid rakendatakse enamjaolt siiaani.

Komisjoni uue raamprogrammiga „Euroopa horisont“ hoitakse seda püüdlust alal ning võetakse arvesse eelmises programmis saadud õppetunde ja käimasolevate projektidega seotud aruandeid ning järelevalvet.

96. Vt komisjoni vastus punktile 72.

4. soovitus – suurendada projektide toetusesaajate suutlikkust kasutada oma teadusuuringute tulemusi

4.A. Komisjon nõustub selle soovitusega.

4.B. Komisjon nõustub selle soovitusega.

4.C. Komisjon nõustub selle soovitusega.

98. Vt komisjoni vastus punktile 59.

99. Komisjon töötab kogu laiendamismeetmete portfelli kohta välja ühtse põhiliste tulemusnäitajate raamistiku, võttes arvesse üksikute meetmete konkreetseid nõudeid. See hõlmab kohustusliku rakendamise juhenddokumenti toetusesaajatele.

5. soovitus – tõhustada laiendamismeetmete järelevalvet

5.A. Komisjon nõustub selle soovitusega.

5.B. Komisjon nõustub selle soovitusega.